

K

Prav Gallob Aloisia,
vlg. Petz,
Oberrain, P. Pirnitz,
Ktn.

KOROSKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROSKI SLOVENEK“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroski Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. Posamezna štev. 10 Rpf

Stane četrletno: RM 1.—; celoletno: RM 4.—

Za Jugoslavijo
četrletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Zbor evropskih manjšin.

Koncem avgusta so se zastopniki evropskih narodnih manjšin zbrali k posvetovanju v Stockholmu, prestolici švedske države. 14 let manjšinski zastopniki opozarjajo evropsko in svetovno javnost na dejstvo, da živi v Evropi do 40 milijonov ljudi, ki po veliki večini nimajo nobenih političnih, kulturnih in gospodarskih pravic. Stare manjšine, ki se že skoraj celo stoletje borijo za svoje življenjske potrebe, mlade narodne manjšine, ki so po zadnji svetovni vojni bile odrezane od vladajočih materinskih narodov in delijo sedaj s prvimi usodo brezpravnih ali vsaj v svojih življenjskih pravicah prikrajšanih. 40 milijonov nezadovoljnih pomeni za Evropo veliko nevarnost in razumljivo je, da predvsem zastopniki teh manjšin v državah samih in svojih skupnih zborih na to nevarnost opozarjajo.

V bistvu manjšine že korenini dejstvo, da si manjšinski narod niti v demokratični, niti v avtoritarni državi ne more izbojevati pravic, ki bi mu zagotavljale obstoj in razvoj. Izredno redki so slučajji, da se večinski narod sam iz sebe povsipe do take višine npravnega vrednotenja človeških pravic, da „milostno“ dovoli v svoji državi tudi drugorodcem razvoj in življenje. S tem dejstvom so računali tudi leta 1919 ob sklepanju mirovni pogodbe. Malim državam so že tedaj naložili posebne dolžnosti do njihovih manjšin. V določbah mirovne pogodbe je zaščiten sicer posameznik, ne pa narodna skupnost in kljub zaščiti sta bila poedinec kakor celota izročena v praktičnem življenju na milost in nemilost večinskega naroda. Velikim državam, n. pr. Italiji, Nemčiji i. dr., ki so ostale ali postale lastnice tujerodnega ozemlja, mirovna pogodba tozadevnih obveznosti ni naložila, gotovo v pričakovanju, da bodo velike države, katerim se ni treba boriti za svoj lastni politični in gospodarski obstoj, same našle pot do pravične ureditve odnosov med večinskim in manjšinskim narodom. Danes lahko ugotovimo, da ne ene in ne druge države niso bile v stanu tega vprašanja urediti. Zveza narodov je prevzela sicer zaščito in pokroviteljstvo nad narodnimi manjšinami, vendar niti v času svojega največjega ugleda ni bila v stanu, da to zaščito tudi praktično izvaja. Tega dejstva so se večinski narodi v polni meri zavedali, manjšine pa so to na lastni koži izdatno občutile.

Z razkrajanjem Zveze narodov je sev te manjšinske zaščite postala povsem brezpomembna. Iskati je treba izhoda iz tega položaja. Manjšinski kongres v Stockholmu je poskusil pokazati drugo pot manjšinske zaščite, ki se deloma danes tudi že praktično izvaja: **zaščita manjšin po materinskem narodu.** Pred par leti še bi neposredno poseganje materinskega naroda v življenje rodni drobcev v drugih državah pomenilo nedopustno vmešavanje v notranje zadeve teh držav. Danes vidimo, da ščiti mogočna nemška država svoje narodne drobce po vsem svetu in jih moralno in gmotno podpira. Brez dvoma je taka povezanost najnaravnnejša in najizdatnejša opora in podpora manjšinskemu narodu. Podobno pot bodo danes ali jutri šle vse druge države. Da tudi ta način narodne zaščite ne bo popoln in predvsem ne enakomeren, je razumljivo, ker bo močnejša in bogatejša država izdatnejše čuvala svoje manjšine, kakor slabe in revne države, in da bodo pri tem ostale gotove manjšine, ki kot celote živé v tuji državi in so torej brez materinskega naroda, brez vsake zaščite. Ta neenakomernost se bo nekoliko izenačila po dejstvu, da imajo sosedne države narodno sorodne manjšine, n. pr. Nemčija v Poljski in Poljska v Nemčiji, Nemčija v Jugoslaviji in Jugoslavija v Nemčiji itd. Ta medsebojnost v narodnopolitičnem pogledu bo vsaj nekoliko zaščita, sev samo tedaj, če se bodo materinske države te svoje nove naloge zavedale in to svojo nalogo reševale tako, da se bo državna soseščina utrjevala in poglobljala in pri tem pravica manjšine do življenja in razvoja tudi dejansko zagotovila. V nasprotnem slučaju utegne postati nerešeno manjšinsko vprašanje povod meddržavnih sporov, kakor to že danes vidimo v posameznih delih Evrope. Potreba pa je, da ena država pokaže vzor re-

šitve. Nikakor ni v redu, da ena ali druga država vidi vse slabo pri sosedu, sama pri sebi pa niti ne misli napraviti red.

Viharno odobravanje je izval predsednik kongresa dr. Wilfan, Slovenec iz Italije, ko je iz-

razil željo in upanje, da bo ena izmed velešil, ki nimajo skrbi za svoj obstoj, vzorno rešila manjšinsko vprašanje. Brez dvoma bo ta država našla med malimi državami celo vrsto posnemalcev. dtj.

V Nürnbergu ... V Pragi ...

Svečani potek narodno-socialističnega kongresa.

Führer in kancler Adolf Hitler je minuli teden pozval vodje narodno-socialistične stranke in njene najzvestejše pristaše na deseto veliko letno zborovanje v Nürnberg. Stotisoči uniformirani in neuniformirani vseh strankinih formacij in odsekov so s ezbrali k svojim zborom, posebna zastopstva so došla iz Italije, nacionalne Španije in Japonske, iz vseh delov sveta pa dopisniki najrazličnejših listov in poročevalskih služb. Zvonovi vseh cerkva celega mesta so pozvanjali k otvoritvi kongresa, otvorila pa je „strankin dan Velike Nemčije“ svečana predaja doslej na Dunaju se nahajajočih insignij in vladarskih znakov svetega rimskega cesarstva nemške nacije. Naslednji dnevi so bili posvečeni poedinim strankinim odsekom in ustanovam in sicer tisku, kulturnim organizacijam, nemški delovni službi, odseku političnih in organizacijskih vodij, zdravstvenemu oddelku nar. soc. stranke, odseku za obnovo nemškega prava, Hitlerjevi mladini, narodno-socialistični ženski zvezi i. dr. Ob prisostnosti vrhovnega vodje stranke in države Adolfa Hitlerja so državni vodje strankinih odsekov podajali obračun svojega delovanja in začrtali smernice bodočega dela. Iz posameznih govorov odseva ogromno delo, ki je bilo dovršeno tekom desetletja do današnjih dni v vseh področjih nemškega narodnega življenja. Med drugimi je ministrski predsednik feldmaršal Göring s poudarkom navajal številke in podatke narodno-socialističnega gospodarstva in druge gospodarske štiriletke ter naglasil, da postaja Nemčija gospodarsko docela neodvisna od zunanjega sveta in je z živili oskrbljena za dve in tri leta vnaprej. V inozemstvu je našla močan odmev Göringova zaključna beseda: „**Se nikdar v vsej zgodovini ni bila Nemčija tako močna, tako utrjena in tako enotna! Pot narodnega socializma je bila strma, a doseženi cilj je razkošno bogat: naša Velika Nemčija je dosežena! Nemško ljudstvo, bodi uverjeno: dokler sta narod in Führer enotna, je Nemčija nezmagljiva! Gospod nam je dal Führerja, ne da poginemo, marveč da Nemčija vstane!**“

Feldmaršal Göring o zunanji politiki.

Ministrski predsednik feldmaršal Göring se je v svojem velikem govoru dotaknil tudi odnosov Velike Nemčije do zunanjega sveta in povedal med drugim: „Glavno vprašanje je sedaj združitev vseh sil nemškega naroda. Če primanjkuje delovnih sil za vsa dela in naloge, potem je treba razpoložljive sile združiti in jih zastaviti tam, kjer so najpotrebnejše. Če smo doslej na čudovit in instruktiven način izvedli združitev sil pri utrjevanju zahoda in s par stotisoči v par tednih postavili tako zgradbo, potem je potrebno, da tudi sedaj zastavimo svoje sile tam, kjer so najnujnejše naloge...“

Nikakor ne zanikam, da so na nebu težki oblaki. Evropa in svet se nahajata v izredni politični napetosti. Neznatna peščica evropskih ljudi zatira danes druge, zaupane ji manjšine, in je s tem postala ognjišče nemira v Evropi. Žal pa svet ne vidi ognjišča nemira, marveč ga išče izven žarišča. Mi pa vemo, kaj se tam dogaja. Vemo, da je neznosno, kako ta mali narodič tam spodaj — noben človek ne ve, odkod se je vzel — trajno zatira in vznemirja kulturne narod. Vem pa tudi, da niso ti smešni pritlikavci sami. Za njimi stoji Moskva, za njimi stoji večna židovsko-boljševiška spaka. Od tam hujskajo in netijo. Od tam govorijo, česar se ne bodo nikdar držali. Od tam prihajajo izmišljena poročila, laži, obrekovanja, hujskarija vznemirja ves svet in demokratični narodi ji nasedajo. Kako naj bi tudi bilo drugače? Svet spet enkrat odmeva od vojne in vojnega hrušča in vzrok temu sta se-

veda močni državi reda in miru, Nemčija in Italija. Prav dva naroda, ki sta upostavila v svojih mejah mir v nasprotju z drugimi, sta kriva hujskarij...

Stojimo in mirno čakamo na to, kar že pride. Storili smo, rojaki, kar smo zmogli storiti, da ohranimo čast in varnost Nemčije. Skušali smo v zunanji politiki pridobiti prijatelje tam, kjer nas vežejo isti vzori in nazori. Našli smo jih in vzlic vsem poizkusom razdvojitve je os Italija—Nemčija močnejša, kot kedaj prej! Italijanski in nemški narod sta v Evropi in Japonska na Daljnem vzhodu oporišče boja proti svetovni kugi boljševizma in svetovnega razkroja. Naša čast in varnost sta izdatno podprti: v gospodarstvu so se nakopičile rezerve, industrijsko pridobivanje surovin je dovršeno, Nemčija je zavarovana pred vsako blokado. Njena vojna industrija jamči udarnost njene velike vojske, jamči izgradnjo najmodernejših mornarice in največjega zračnega brodogoja na svetu.“

Op. ur. Iz tehničnih razlogov prinesemo glavne misli izvajanj Führerja in kanclerja o notranjem in zunanjem položaju, podane ob zaključku nürnberškega kongresa, v naslednji številki.

Čehoslovaška želi sporazum in mir.

Minulo soboto je izdal predsednik čehoslovaške republike dr. Beneš svečan proglas na vse državljanse. V tem proglasu je med drugim izjavil tudi sledeče:

„Govorim vam v času največjih mednarodnih težkoč po svetovni vojni, ki so zajele vse velike narode in celo države izven Evrope. Imamo in smo imeli težaven problem, ki je na našem ozemlju vsa zadnja stoletja zahteval vedno nove oblike reševanja, to je narodnostni problem. Toda tudi ta problem hočemo in moramo rešiti na naš način v duhu razvoja. Ugotavljam objektivno dejstvo, da danes nagli razvoj svetovnih dogodkov sili tudi nas k večji hitrici. Spreminjamo tempo, ne pa duha, v katerem ta država rešuje svoja velika vprašanja. V tem duhu se je pričela vlada pogajati s predstavniki posameznih narodnosti naše republike, predvsem s sudetsko-nemško stranko kot najmočnejšo skupino. Načrti, ki so jih naši ustavni činitelji v tem smislu pripravili, veljajo seve za vse prebivalce države. Ti načrti so izdelani, tako, da bo dano državi, kar je državnega, in narodnostim, kar jim gre, da bodo v vsakem pogledu tako v državi kakor v samoupravi zajamčene vse pravice, svoboda prepričanja, narodnostne pravice ter pravični pogoji za politično, kulturno in gospodarsko udejstvovanje. To velja tako za češko, kakor za nemško manjšino, za slovaško in madžarsko, za malorusko in poljsko manjšino. Z uresničenjem teh predlogov naj se zagotovi vsem državljanom in vsem narodnostim te države resnična enakopravnost. **Verujem, da z obnovo dobrega sodelovanja vseh narodnosti tudi v tem težkem času ne bo ogrožena enotnost, varnost in nedotakljivost države.** Vse naše narodnosti so na visoki kulturni stopnji in ima zlasti številčno najmočnejša narodnost močno razvito nacionalno zavest in ta narodnost je v svoji zgodovini dala mnogo prispevkov za splošno človečansko kulturo.“

Če kot predsednik republike v sporazumu z vlado priporočam to rešitev, se obračam istočasno na vse prebivalstvo in izjavljam z vso resnostjo: **Gre predvsem za to, da obnovimo splošno zaupanje in sodelovanje med obema največjima narodnostima republike in zagotovimo v enotni državi red in mir in miren razvoj.** S tem ne bomo ohranili samo miru v mednarodno tako zelo razgibanem trenutku, ne bomo samo ohranili miru za Evropo in ves svet, temveč bomo s tem ohranili mir tudi pri nas doma v naših vaseh in rodbinah. Nikdar prej ni bila odgovornost in dolž-

nost vsakega posameznika večja, kakor je sedaj: biti mi ren in ohraniti mir! Pokažite svetu, da nihče od nas ne želi poostritve sedanje evropske napetosti. V tem duhu se obračam na državljane vseh smeri in vseh narodnosti. Mislim, da ni potrebno ničesar drugega, kakor moralna moč, dobra volja in medsebojno zaupanje, da najdemo drug drugega. Verujem v iskreno željo nemškega prebivalstva po miru in sodelovanju, prav tako, kakor vem, da si to žele Čehoslovaki in vse ostale narodnosti. Zato bodimo vsi polni vere, da bomo sedanje hude čase premagali, povzdignimo svojo vero in dobro voljo, da bomo iz vseh sedanjih evropskih zmed srečno izšli."

Narodni praznik v Jugoslaviji.

Dne 6. septembra je Jugoslavija proslavila 15. rojstni dan kralja Petra II. Po vsej kraljevini so se vršile svečane in prisrčne proslave, med najlepšimi pa je bila ona na Bledu, poletnem bivališču kraljeve družine. Pred kraljevim dvorcem Suvoborom se je na predvečer zbrala ogromna množica ljudstva, v njej četa slovenskih fantov in deklet ter veliko število Sokolov. Godba je intonirala državno himno, nakar se je pojavil na balkonu mladi jugoslovanski kralj v spremstvu svoje matere kraljice Marije in bratov kraljeviča Andreja in Tomislava. Navdušeno je odzdravljal ljudstvu, ki je burno vzklikalo „Živio kralj Peter, žive kraljica Marija, živel kraljevski dom, živela Jugoslavija. Dopoldne rojstnega dne se je kraljubilant s svojimi udeležil slovesne sv. maše v blejski farni cerkvi in bil ob odhodu vnovič deležen viharnega pozdravljanja naroda. Velike svečanosti so se na kraljev rojstni dan vršile tudi v Beogradu ob prisotnosti kneza Pavla, osrednja točka svečanosti na čast kralju je bila velika revija jugoslovanske vojske.

Tudi inozemstvo je dostojno proslavilo jubilej mladega suverena Jugoslavije. Listi so priobčili simpatične članke o kraljevem življenju in Jugoslaviji. Posebno laskavo so se o kralju in Jugoslaviji izražali nemški listi.

„Slovenski dan“ v Kočevju. Predzadnje nedeljo se je vršil v Kočevju ob prisotnosti vodje Slovencev ministra dr. Korošca „Slovenski dan“, katerega se je udeležilo več tisoč ljudstva. Dr. Korošec je imel pomemben nagovor, v katerem je med drugim izjavil: „Samo narod, ki je prosvetljen in moralen, je močan narod. Ne število, nego prosvetljenost in moralnost dajeta narodu moč osvajanja in odpora. Mi Slovenci hočemo biti odporni, močni, nezlomljivi. Zato pa moramo biti prosvetljeni in moralni. Samo hiše, ki so polne knjig in časopisja in ki so polne dece, so v življenjski borbi odporne in zmogovite... Od Nemcev, ki so se priselili semkaj na našo zemljo, da najdejo pri nas kruha in strehe, s pravico pričakujemo, da bodo ostali v dobrem prijateljstvu s tukaj samoraslim slovenskim narodom. Pričakujemo, da bodo ne samo lojalni, ampak tudi zvesti in vdani jugoslovanski državljanji. Jugoslavija je naša dobra majka, zato moramo tudi mi, Slovenci in Nemci, biti njeni dobri otroci. A da odklonimo vsako eventualno hudobno natolcevanje, lahko izjavimo, da mi ne mrzimo nikogar na svetu, ne mrzimo zlasti nobenega naroda. To je daleč od nas, ker vemo, da je

mržnja v političnem življenju slab zidarski material, ki samo podira, ruši in uničuje. Ljubezem do ljudi in naroda je, ki zida...“ Ministrova izvajanja je vzela množica z viharim odobravanjem na znanje. H proslavi je zapisal ljubljanski „Slovenec“ sledeče besede: „Slovenski dan v Kočevju je zgodovinski dogodek. Prvič v zgodovini so naseljenci tu na glas slišali, da niso gospodarji, ampak narodna manjšina, ki nam mora priznati, da se do nje zelo gostoljubno obnašamo. Narodnim odpadnikom pa je bil oznanjen konec njihove puhle slave.“

Zadnji vladni predlog narodnim manjšinam Čehoslovaške. Čehoslovaška vlada je svoječasi svoj predlog za rešitev manjšinskega vprašanja v državi vočigled mednarodnemu položaju razširila: V 10 letih mora imeti vsaka manjšina odgovarjajoči odstotek javnega uradništva. Pri min. predsedstvu bodo uvedene posebne manjšinske komisije, ki bodo nadzorovale izvedbo vladnega načrta. Manjšine bodo sorazmerno udeležene v vsem javnem gospodarstvu in javni upravi, gospodarsko prizadetim manjšinskim pokrajinam bo vlada nudila posebno finančno pomoč. Manjšine bodo imele v svojem ozemlju orožništvo in ostale člane varnostne oblasti iz lastnih narodnih vrst. Vsi manjšinski jeziki postanejo enakopravni s čehoslovaškim. V upravnih edinicah, župah, bodo imele manjšine popolno samoupravo. Poseben državni zakon bo ščitil narodno pripadnost vsakogar, ki bo vrhutega razvidna iz nacionalnega katastra. Vlada je obljubila, da hoče te predloge izvesti takoj in bo pri tem varovala načelo državne neodvisnosti, enotnosti in nedotakljivosti.

Društvo narodov zaseda ta teden v Ženevi. Vsled napetega mednarodnega položaja so se zunanji ministri vseh držav zakasnil. Splošno vlada prepričanje, da se vrši sedanje zasedanje Društva narodov v usodnih dneh, ki bodo odločili o miru ali vojni v Evropi in svetu. Zasedanje zato nikakor ni brezpredmetno kljub onemoglosti mednarodne ženevske mirovne ustanove, ker se bodo na sestankih zunanjih ministrov velikih in malih držav vršili važni medsebojni pomenki odgovornih državnih.

Francija hoče biti pripravljena. Listi poročajo, da je Francija izvedla delno mobilizacijo. Vpoklicala je vse častnike in vojsake z dopustov, pozvala pod orožje več letnikov rezervistov, ter z 1,200.000 možmi zasedla takozvano Maginotovo obmejno črto. Vojna mornarica se nahaja pod polno paro, vojaško letalstvo je na vladni ukaz pripravljeno. Francoski časopisi dostavljajo, da mora biti Francija za vsak slučaj na straži.

Židovsko državo snujejo. Poljska in Rumunija sta se sporazumeli, da bosta uredili na svoji meji posebno ozemlje približno 30.000 kvadratnih milj, na katerem bosta naselili 5 milijonov židov. To ozemlje se bo preosnovalo v židovsko državo, ki bo prevzela vse žide iz Poljske in Rumunije. Bajes se za ta načrt zanima tudi sovjetska Rusija in bi bila pripravljena na to, da odstopi tej novi državi del Ukrajine.

Kaj meni Amerika o mednarodnem položaju, je povedal o priliki odkritja spomenika ameriškim vojakom v francoskem mestu Bordeaux ameriški poslanik v Parizu, ki je izjavil: „Noben narod ne stoji nad drugim. Naša modrost je potrjena s stoletji, zato moremo hladnokrvno poslušati nasprotno misli. Najbolj pri srcu nam je svetovni mir, ker vemo, da bi svetovna vojna porušila dobrine civilizacije za dolgo vrsto let. Ameriško in francosko

ljudstvo želi mir. Ako pa bi v Evropi še enkrat nastala vojna, ne more nihče reči, ali bodo Zedinjene države pritegnjene vanjo ali ne. Zaenkrat pa bodo storile vse, da se mir ohrani.“ — Francoski zunanji minister Bonnet je v svojem govoru pripomnil, da upa na odstranitev nevarne grožnje, ki visi nad Evropo, v vsakem slučaju pa bo Francija ostala zvesta paktom in pogodbam, ki jih je sklenila.

Politični drobiž zadnjega tedna. Število fašističnih miličnikov v Italiji znaša 463.000. — V Kamniku v Sloveniji so svečano odkrili spomenik generalu Rudolifu Majstru. — 15. in 16. oktobra priredijo sudetski Nemci v Usti ob Labi velik narodni kongres, katerega se bo udeležilo nad 20.000 zastopnikov. — Italijanski židje se bavijo z načrtom, da bi se skupno naselili v republiki San Marino. — Na Norveškem so bile velike poplave, 500 družin je postalo brez strehe. — Bojazen, da v Franciji še v septembru ne izbruhne splošna stavka, narašča. — V Španiji zmaguje general Franco. Boji se vršijo ob reki Ebro. Rdeči se silovito branijo in se morajo nacionalne čete krvavo boriti za vsakih 100 metrov. Videz je, da gre za odločilne spopade. — Japonska ofenziva pred mestom Hankov je v zastoju, japonske čete prodirajo naprej z ogromnimi žrtvami. — Na zasedanju Društva narodov bo Kitajska obtožila Japonsko, da uporablja v vojni strupene pline. — Angleško delavstvo organizacije „Trade Union“ zahteva sklicanje obeh zbornic, ki naj se jasno izjavita glede angleške politike v srednji Evropi. — Angleška vojna mornarica bo obiskala Rumunijo ob Črnem morju. — Angleški finančniki so obljubili denarno posojilo Bolgariji in ga ponujajo tudi Jugoslaviji. — Angleški časopis „Times“ je minuli teden zagovarjal odcepitev ozemlja sudetskih Nemcev od Čehoslovaške, a so ga ostali angleški listi ostro zavrnil. — Bolgarska vlada se bo baje preosnovala s pritegnitvijo nekaterih članov opozicije. — Skupščinske volitve v Jugoslaviji bodo po dosedanjih nepotrjenih vesteh še jeseni.

Avstrija ni prišla revna v Nemčijo.

V Gradcu izhajajoča „Grazer Tagespost“, ki je po priključitvi Avstrije k Nemčiji postala uradno glasilo narodnosocialističnega stranke za Gau Štajersko, je izračunala, koliko denarja je Avstrija prinesla s seboj, ko se je vrnila v naročje nemške matere. Časopis ugovarja neresničnim vestem, da je bila Avstrija vsa v bedi in revščini. V dokaz navaja proti temu zelo zanimive številke. Tako je ob času priključitve avstrijske narodna banka razpolagala z zakladom (zlato in inozemske zlate valute) v znesku 220 milijonov mark. Nadalje je imela Avstrija stalno naloženih 53 milijonov mark v angleški narodni banki. Dobiček zunanje trgovine je znašal 100 milijonov mark, ne vračunajoč plačila, ki jih je bila ob priključitvi dolžna Nemčiji. Nadalje je bilo po raznih denarnih zavodih in pri zasebnikih shranjenih za 1 milijardo 600 milijonov mark zlata, zlatih valut in drugih zlatih vrednot, ki jih je nemška vlada sedaj s pomočjo obvezne oddaje zbrala v zakladnici podružnice nemške banke na Dunaju. Če seštejemo vse imenovane vsote, dobimo znesek 1 milijarde 953 milijonov mark, ali malo manj kot dve milijardi mark zatega premoženja, ki ga je stara Nemčija našla v Avstriji, ko si jo je priključila. Doka, ki jo je Avstrija prinesla s seboj torej ni nikakor neznamenatna, posebno če jo primerjamo s 75 milijoni mark, ki jih je takrat imela v blagajni nemška državna banka v Berlinu.

Podlistek

Jack London:

P. Holeček:

Klic divjine.

(21. nadaljevanje.)

Prihodnjo zimo se je Buk spet izkazal v Doasnu. Ta čin sicer ni bil tako junaški, kakor je bil poslednji, ko je rešil Torntena iz vode; vendar je ponesel slavo njegovega imena v najbolj skrite tabore aljaških zlatokopov. Za ta slavni čin so mu bili naši trije znanci še posebno hvaležni. Že dolgo so potrebovali sredstev, da bi se napotili na deviški vzhod, kjer zlatokopi še niso vsega prebrskali.

Nekega dne je v krčmi nanescala govornica na pse in vsakdo je seveda hvalil svoje na vse pretege. Torntena so vsi zavidali za Buka; zato so tega primerjali z drugimi psi in skušali najti na njem kakšno napako. Eden izmed mož je trdil, da potegne njegov pes na saneh pet sto funtov; drugi se je bahal s šest in tretji celo s sedem sto funti. „Eh,“ meni Tornten zaničljivo, „kaj bo sedem sto funtov? Buk jih potegne tisoč.“

„Da jih sam potegne in vleče sto metrov daleč?“ vpraša Matevž, ki so mu rekli „kralj zlatih rudnikov“.

„Kajpada,“ odvrne Brijen prijazno in porine prav tolikšno vrečico na mizo, kot je bila Matevževa. „Ali sodil bi, da tega ne napravi niti najboljši pes.“ Kot bi trenil, se je izpraznila krčma; vsi so hoteli videti, kako se bo stvar iztekla. Okoli sani se je počasi nabralo kakih dve sto mož v težkih kožuhih in debelih rokavicah. Bilo je hudo mraz, gotovo petdeset stopinj pod ničlo, in težke sani so stale že nekaj ur v snegu, da so jim smuke trdno primrznile k tlom. Može so si ponujali stavo dveh proti eni, da Buk ne premakne sani. Nato se je vnela živahna razprava, kako je treba razumeti besede „potegne“. Brijen je menil, da sme Tornten smuke odtrgati od tal, Buk pa naj potem „potegne“. S to razlago se pa Matevž ni strinjal in večina

Vrgel je na mizo vrečico zlatih zrn, da je zabobnelo.

Nihče ni zinil besedice. Torntena je oblila rdečica. Saj se je samo zagovoril, saj ni vedel, ali Buk res potegne tisoč funtov. Pol tone! Pa tudi tisoč dolarjev ni imel, da bi jih stavil proti onemu. Oči desetih mož so se molče upirale vanj.

„Zunaj mi stojé sani z dvajsetimi vrečami moke po petdeset funtov,“ je nadaljeval neizprosno nasprotnik. „Torej kar poskusimo.“

Tornten ni odgovoril, ker ni vedel, kaj naj bi storil. Gledal je od enega do drugega kakor človek, ki je izgubil pamet. Slednjič mu obvisé oči na Jaki Brijenu, ki mu je bil prijatelj in drug iz davnih dob. To mu je dalo poguma in naredil je nekaj, česar bi si drugič ne bil niti v sanjah mislil.

„Kaj mi lahko posodiš tisoč dolarjev?“ mu zašepeče.

„Seveda,“ odvrne Brijen prijazno in porine prav tolikšno vrečico na mizo, kot je bila Matevževa. „Ali sodil bi, da tega ne napravi niti najboljši pes.“

Kot bi trenil, se je izpraznila krčma; vsi so hoteli videti, kako se bo stvar iztekla. Okoli sani se je počasi nabralo kakih dve sto mož v težkih kožuhih in debelih rokavicah. Bilo je hudo mraz, gotovo petdeset stopinj pod ničlo, in težke sani so stale že nekaj ur v snegu, da so jim smuke trdno primrznile k tlom. Može so si ponujali stavo dveh proti eni, da Buk ne premakne sani. Nato se je vnela živahna razprava, kako je treba razumeti besede „potegne“. Brijen je menil, da sme Tornten smuke odtrgati od tal, Buk pa naj potem „potegne“. S to razlago se pa Matevž ni strinjal in večina

navzočih je odločila njemu v prilog; nato so začeli ponujati stave treh proti Bukovi eni. Ali stav se je le malo sklenilo, ker so bili skoraj vsi do zadnjega prepričani, da kaj takega ni mogoče. Tornten sam ni prav verjel in je stavil zgolj iz lahkomiselnosti. Ko pa je zdaj gledal sani in pred njimi zapreženih deset psov, ki so mirno počivali v snegu, je obupal nad zmago.

Matevž je to opazil in se mu je posmehoval: „Stavim tudi več; koliko naj bo? Tri proti eni! Kaj praviš?“

To je zbudilo v Torntenu kljubovalnost, da je bil gluhi in slepi in je slišal samo poziv na boj. Poklical je Ivana in Petra k sebi. Vsi trije so nato izpraznili mošnjčke do zadnjega prahu ter spravili skupaj še dve sto dolarjev. Bilo je to vse njih premoženje; ali brez obotavljanja so ga stavili proti Matevževim šestim stotakom.

Izpregli so pse in zapregli Buka v lastnem jermenju pred sani. Tudi njega se je loteval čuden nemir; zakaj čutil je, da se godi nekaj neobičajnega in da mora storiti nekaj ogromnega. Mrmraje so ga občudovali može, ko je stal pred sanmi. Bil je pes, kakršnih so še malo videli; kožuh se mu je svetil kot svila in imel ni niti grama mesa preveč ne premalo. Dlaka na hrbtu in na plečih se mu je od razburjenja lahko naježila in mišicam se je poznala moč. Može so ponujali le še dve proti eni.

„Gromska strela!“ je vzkliknil eden izmed nabogatejših naselnicov navdušeno. „Dam vam osem sto dolarjev zanj, še preden poskusi.“

(Dalje sledi.)

Več sonca in manj sence!

Ne bodimo bojzljivi zajci!

Iz neke färe ob Vrbskem jezeru nam poročajo: V tamošnji nemški šoli naj bi se na željo vodilnih slovenskih mož uvedel za slovenske otroke slovenski verouk. Veroučitelj uvideva upravičeno izražene želje in je pripravljen ugoditi. Predobro se zaveda, kako ozko je uspeh njegovih šolskih uric povezan z vzgojo otrok v družini. Nadučitelj se hudo vznemiri ob „novotariji“ in svoje volje nikomur ne prikriva. Mine prva ura slovenskega verouka in nato še druga. Kar se zgleda pri duhovniku oče in mati in jecljaje izpovesta, naj bi njun sinko bil vendarle deležen nemškega verouka. „In kako molite z otroci doma?“ vpraša začuden veroučitelj. Stariša na to nenadno vprašanje molčita in tiho odideta, pomilovalno zre za njima duhovnik.

Iz Roža je znan slediči slučaj: Dekleta dobrih kmečkih družin, še nedavno vrle Slovenke in marljive članice tamošnjega slovenskega prosvetnega društva, se na prigovarjanje udružijo v zvezo nemških deklet. Tako je želel oče, ki je zaprosil za razdolžitev svojega posestva. Medtem pripravljajo v društvu jesensko prireditev in med pripravami se obrne predsednik do navedenih deklet s prošnjo, naj bi sodelovale. V vidni zadregi se oče odstrani, dekleta pa z molkom odgovarjajo, češ, zaprosili smo za državno (!) podporo in moramo biti sedaj zato bolj „nemški“.

Drugod spet se dogaja tole: Glavno besedo v občini ima mož, nenaklonjen slovenskemu življu. Preočito namreč izpovedujejo njegovo ime njegovo poreklo in še okorna njegova nemščina možo narodnost. Par zavutih in odkritih groženj od njegove strani zadostuje, pa je ustrahovana vrsta doslej neomajenih slovenskih mož in fantov-korenjakov: „Če bomo še naprej Slovenci, zvesti svojemu narodu, nas znajo še zapreti in razlastiti.“ Svojo slovensko besedo skrivajo v napotje jim je njihovo dosedanje združeno in prosvetno delovanje, ker je Slovensko. Ob grožnjah vaškega mogočnjaka in paše se jih polasča naravnost že obup, da si upajo celo svoj slovenski tednik prebirati samo še sami zase.

Končno še tole prigodo zadnjega meseca: Postaven, izobražen fant nekod v slovenski vasi je veljal za steber narodnega življenja. Prigodi se mu, da mu nekdo očitajoče zameri njegovo slovensko narodnost in ga nato privabi v svojo družbo. Slovenski fant izgubi na mah svojo narodno korajžo in je po nekaterih lepih obljubah na najlepši poti v odpadništvo. Sram ga postaja njegovih rojakov, že začenja nemškutariti in nedavno se sredi vaškega trga izogne materi-sosedji, ker bi mu bil njen slovenski ogovor sila neprijeten.

Vse to so sence našega slovenskega življenja. Srečavamo jih v raznih drugih barvah in varijantah mnogokod. Zakrivila jih je naša tako zelo suženjska nprav. Dosedanja zgodovina in okolica sta nas vzgajali v ljudstvo bojzljivega značaja in nekatere izmed nas celo v rod, ki se sramuje samega sebe in svoje prirojene narave. Res ponekod še vedno prevladuje miselnost, ob kateri je že pravo junaštvo, če se kdo prostodušno in samozavestno prizna za Slovenca. Tudi je res, da je tako priznanje k prirojeni narodnosti dostikrat združeno z žrtvami in nevšečnostmi. **Še bolj res pa je, da je narodna neznačajnost vir in korenina še hujšega gorja, najprej duševnega in nato zelo otipljivega gospodarskega zla.**

Za naše dneve in prilike velja geslo: **Vsikdar in vseposvod zaveden sin in zavedna hčerka svojega slovenskega naroda!** Učimo se v nemški šoli! Kako glasno kričijo Nemci svoje nemštvo v svet! Sicer narodna kričavost ni naša lastnost, zato pa še davno ni treba med nami bojzljivcev in zajcev.

Dosedanje naše besede o sencah našega narodnega življenja bi morali seve izpolniti še z govorom o njegovih solčnih straneh, če naj je slika slovenske Koroške popolna in resnična. Naše misli hitijo pri tem k vsem zvestim rojakom, ki danes bolj ko kdaj izpolnjujejo in izpovedujejo svojo slovensko zvestobo. Mislimo na vrsto slovenskih prosvetašev, zadrugarjev, dijakov in izobražencev, mislimo na očete in matere naše, ki v skrbni družinski vzgoji čuvajo dediščino svojih prednikov, mislimo končno še na one, ki so svojo zvestobo že dokazali z žrtvami in to ne najmanjšimi in najneznatnejšimi. Naše misli gredo končno k mladim in najmlajšim našega rodu, ki veselo in brezskrbno čebljajo v svoji slovenski besedi in se veselijo vsakršne domačnosti svojega kroga. Vse to so danes sonca pri nas, sonca zato, ker je slovenstvo v težkih urah neprimerno dragocenejše in lepše, kot v veseljih in brezskrbnih.

Naj damo še našim zvestim in vztrajnim besedo na nadaljno pot: **Življenje, ki ga je vodil v nesebično krščansko ljubezen ukoreninjeni narodnostni vzor, še ni ogoljufalo nikogar!** Še nikomur v tisočletni povestnici našega rodu ni bilo žal, da je bil dober in zaveden sin svojega naroda, in četudi je moral za svojo narodno ljubezen in zavednost doprinašati

sežke žrtve! Kdor pa ne posluša glatu svoje vesti, ostane ob vseh zato pridobljenih ugodnostih in všečnosti nemiren in nesrečen! Nekje na življenjski poti pa ga dohiti vprašanje: **Prijatelj! Kje si?**

Ko pojdemo v jeseni na novo narodno delo, nas bo torej vodila želja: več sonca in manj senc na naši lepi slovenski koroški zemlji!

Domače novice

Barbarsko dejanje. (St. Kanzian—Škocijan.) V noči na ponedeljek 5. t. m. so neznanzi zažgali vence in trake na grobu župnika in prvobornika Vinka Poljanca. Ljudstvo, prihajajoče v jutro k osmici za pokojnim, je opazilo nečuvano dejanje in se glasno zgražalo. Na grobu so ostali ostanki zgorelih vencev, trakov in šopkov. Zločinska roka se je pri podlem poslu očividno poslužila bencina, da zabriše sledi slovenske hvaležnosti rajnemu župniku.

Slovenski napisi. Na mnogih gostilnah in tudi nekaterih šolskih poslopih so bili doslej dvojezični napisi. Izza zadnjega meseca pa je opaziti, da so na delu ljudje, katere slovenski napisi v našem ozemlju bodejo v oči. Prihajajo k hišnim posetnikom in jih bolj ali manj ostro pozivajo, naj odstranijo slovenske besede. S tem očividno mislijo na zunaj zabrisati slovenski značaj naših krajev. Dvomimo, da je s tem izkazana kakršnakoli dobrota.

Bilo srečno! V četrtek 8. septembra sta stopila pred oltar šentiljske farne cerkve podjerberški mizarski mojster France Kovačič in posestnikova hči Terezija Florijančič iz Lipe nad Vrbo. Ugledni Andrejev dom izpred sv. Katarine je s tem dobil novo, brhko gospodinjstvo. Novoporočencema želimo obilo sreče in blagoslova!

Na dobro srečo! V Celovcu se je minuli teden poročil g. Rasto Kanalc, nastavljenec tvrčke Zuzzi, z gčno Poldijo Knapp. Ženin je z Zilske Bistrice, nevesta Celovčanka. Želimo jima obilo sreče!

Radsberg—Radiše. V noči na petek 2. t. m. je neznanec podžagal tukajšnji jubilejni križ in zraven stoječo lipo. Ko so v jutro domačini izvedeli za nečuvni zločin, se jih je lotila velika nevolja, kateri so dajali duška z glasnimi besedami. V nedeljo zvečer je bila v farni cerkvi na zahtevo ljudstva posebna pobožnost, pri kateri so molili tudi za vse sovražnike križa. Dva dni navrh so farani podžagani križ na slovesen način postavili na njegovo staro mesto.

Globasnitz—Globasnica. (Slovenska požarna bramba razpuščena.) Koncem avgusta je tukajšnji občinski upravitelj na podlagi odredbe dež. glavarja, zadevajoče gasilna društva, imenoval krajevnega vodjo nar. soc. stranke posestnika Franca Reinwalda za občinskega gasilnega vodjo združenih bramb Globasnica—Šteben in Mala ves—Šteben. H temu je treba pripomniti, da si je slovenska bramba pretežno iz sredstev svojih članov-posestnikov nabavila tekom let motorno brizgalno in zgradila v Globasnici in Štebnu gasilska domova.

Proslava šestnajstega rojstnega dne jugoslovanskega kralja Petra II. se je v Celovcu vršila v torek 6. t. m. Po sv. maši, ki jo je v kapucinski cerkvi ob prisotnosti gen. konzula kraljevine Jugoslavije dr. Jovanoviča in gospe, vicekonzula dr. Rankla, osebja konzulata ter članov jugoslovanske kolonije daroval duh. svetnik č. Valerijan Sartorij, se je vršil v prostorih konzulata sprejem osebnosti javnega življenja, med drugimi dež. glavarja Pawlowskega, italijanskega konzula com. Zappija, generalnega majorja v. Na gy i. dr. Na večer istega dne je generalni konzul s soprogo sprejemal člane tukajšnje jugoslovanske kolonije.

Klagenfurt—Celovec. Tukajšnji obrtni sejem je bil predzadnje nedeljo zaključen. Skupno ga je posejilo nad 70.000 oseb, med njimi tudi mnogo rajhovcev. Posebno zanimanje je vzbujala kmetijska razstava ter razstava raznih gospodarskih strojev. Veliko povpraševanje je vladalo za stanovanjskimi opravami in hišnimi potrebščinami. Zabavališče in razni lokali so bili dobro obiskovani. — V torek 6. t. m. se je v okvirju tukajšnje slovenske družine vršila redka slovesnost. Upravitelj Mohorjeve hiše tajnik g. Joško Suppanz je vodil pred oltar elizabetinske cerkve svojo izvoljenko gčno Margareto Koglek iz Šmarjete v Rožu. Med poročno sv. mašo je nagovoril mladi par ml. kanonik msgr. Podgorc. Nanizal je več krasnih misli o veličini zakona in družine v krščanski luči. Po poročnem obredu in zajutru se je ženitovanjska družba, broječa 12 oseb, podala v Dule k Lamplu, kjer se je vršil obed, med katerim je bilo izrečenih več iskrenih čestitk. Medtem se je slavju pridružilo tudi še toplo sonce in veselje volje se je mladi par poslovil od svojcev in nastopil poročno potovanje v Solnograd. Mladi družinici mnogo sreče na novo pot! — Javljamo še enkrat termine za-

četka šolskega leta na celovških srednjih šolah: V ponedeljek 19. septembra so na gimnaziji, realni gimnaziji in dekliški realni gimnaziji pri uršulinkah ponavljalni izpiti ter vpisi v razne razrede. Učenci se vpisujejo v svoje razrede od 9. ure naprej v ravnateljski pisarni v gimnaziji. V sredo 21. t. m. so šolske sv. maše in nato v razredih svečana otvoritev novega pouka. Redni pouk se prične v četrtek 22. t. m. — Starišem naših dijakov-gimnazijcev! Dosedanje deško semenišče Marianum se je — kot znano — preselilo v Št. Pavel v Labotski dolini. Dijaki, ki so jih razne okolnosti napotile, da bodo tudi v novem šolskem letu obiskovali celovško gimnazijo, se v omejenem številu sprejmejo v dijaško zavetišče v Ahacljevi ulici. Za stanovanje in hrano (izven južine) plačujejo mesečno 20 mark. Javijo naj se nemudoma v pisarni Slovenske prosvetne zveze v Celovcu, Viktringerring 26.

Velikopotezna izsuševalna akcija. Že leta 1828 je nekdo sprožil predlog, naj se izsuši obsežno močvirje na jugu pred celovškimi vrati. Predlög je ostal na papirju do danes, ker je primanjkovalo potrebnih sredstev. Izza dveh tednov pa so resno na tem, da iztrgajo vodi in blatu okroglo 1100 hektarjev zemlje od Vrbskega jezera preko Otič pa do Žrelca. Proračun predvideva stroškov nad 2 milijona mark. 324.000 mark bodo nosili interesi (poedinci in občine), 85 odstotkov izdatkov bo krila državna blagajna. Izsuševalna dela bo vodil in nadziral odbor za to ustvarjene vodne zadrage. Z delom pričnejo 1. oktobra. Z velikopoteznim delom bo pridobljen velik kos rodovitne zemlje, južno predmestje Celovca se bo bržkone začelo širiti, mesto samo pa bo vsaj delno rešeno nadležne jutranje in večerne megle, s čimer se bodo njegove zdravstvene razmere znatno izboljšale.

Gallizien—Galicija. Naši delavci so prav zadovoljni, ker ne manjka dela in zaslužka. Dobro se zasluži pri Hacarju ali Meisterlu, sedaj pa začenja velikonačrtno delo v Apačah. Tam misli država postaviti veliko elektrarno, ki bo dobivala vodno moč v Borovnici, katere strugo bodo nekoliko preložili, v Stečnikovi gmajnici pa bodo napravili večji vodni rezervoar. Centrala bo stala pri pd. Kuharju. Apačani in sosedje se nadejajo, da bodo sedaj lahko delali in mlieli z elektriko, doma pa bodo imeli električno luč. — V nedeljo 25. t. m. bo pri Suhcu v Encelni vesi otvoritveni jesenski sestanek našega društva s peštrim sporedom. Pa se pogovorimo še o tem, kako bomo napeljali elektriko še v našo dvorano.

Villach—Beljak. Minuli teden smo spremili na beljaško pokopališče velikega prijatelja koroških Slovencev, zdravnika dr. Kreiner-ja. Dr. Kreiner, Nemeč iz zgornje dravske doline, je 30 let služil s svojim velikim zdravniškim znanjem prebivalcem mesta in okolice in si tako pridobil mnogo častilcev in prijateljev. Med svetovno vojno je kot zdravnik marsikateremu ujetniku omilil njegovo nezavidljivo usodo. Kdor je iskal pri dr. Kreiner-ju katerekoli pomoči, je bil te pomoči deležen. Dr. Kreiner je bil Nemeč, ki se je pri vsaki priliki zavedal svojega nemštva. On je bil Nemeč dejanja in kot tak je imel tudi veliko razumevanje za potrebe koroških Slovencev, kar so gotovi ozkosrčneži razlagali kot pomanjkanje nemške nacionalne zavesti. Ob grobu ga je beljaški gospod dekan priporočal v vsestransko posnemanje. Koroški Slovenci mu želimo, da bi v domači koroški zemlji, ki jo je tako zelo ljubil, našel svoj mirni dom.

Saberda—Zabrda. 8. t. m. smo spremljali na božjo njivo ob farni cerkvi na Radišah 38letno Amalijo Rutnik, p. d. Koračevo. Rajna je bila uglebna in verna Slovenka iz znane Jugove družine z Dvorca. Že dalje časa je bolehal na težki boleznih in ji končno podlegla. Zadnje njene poti se je udeležila velika vrsta njenih soster. Teško prizadeti materi, bratu in sestram naše toplo sožalje! Rajni večni mir!

Sittersdorf—Žitarca ves. V soboto 3. sept. zvečer ob desetih se je nenadno pojavil rdeči petelin na lesenem Kuratovem skednju koncem vasi. Škoda po požaru znaša 3000 mark, zgorela je tudi vsa krma. Domnevajo, da je zažgala skedenj iskra od lokomotive, ker je začelo goreti po odhodu vlaka. Preden je došla brizgalna, je poslopje, krito s slamo, zgorelo do tal. — Vina Žitarca tudi letos ne bomo dali komu pokusiti, ker ga tudi sami ne bomo imeli. Nanj tudi ne računamo več, ker so domala vse vinske trte nadomeščene z jabolčnimi in hruškinimi nasadi. Le tu in tam kaka brajda še spominja na nekdanjo slavo. — Miklavčevo posestvo ima še obsežen in lepo obdelan vinograd ter z velikimi stroški z raznovrstnimi trtami zasajen vrt. Kakor se vidi, pa ostane vse težavno delo tudi letos brez sadu.

To in ono. Pred celovškim sodiščem so bili obsojeni nekateri člani bivšega velikovškega Heimatschutza, med njimi posestnik Janez Kurath iz Dobrle vesi na 10 mesecev. — Za kavarne in gostilne je odrejeno znižanje cen za kavno in kavne pižaje. — S 15. septembrom je uvedena vožnja na

desno tudi na Dunaju, Gradiščanskem in bivši Zg. Avstriji in s tem veljavna v vsem rajhu. — Še v septembru se vrši štetje sadnih dreves vseh vrst v vsej državi. — Visoki Klek je do konca avgusta letos obiskalo 304.000 oseb in nad 60.000 avtomobilov. — V Vrbi so pozdravili 20.000ega letošnjega letoviščarja in mu poklonili lepo darilce. — Jajca se smejo doma prodajati komad po 8.75 pfenigov. — 31. december t. l. je brezpogojno zadnji termin vlaganja prošenj za razdolžitve posestev. Kmetje-interesenti naj se o podrobnostih poučijo pri krajevnem kmečkem vodju. — Pri vožnji lesa se je ponesrečila 55letna Ana Wedenig iz Svetne vasi. Voz jo je priprl ob steno, pri čemer je zadobila notranje poškodbe. — Pri nabiranju jagod se je ponesrečila 28letna Marija Dovjak iz Zavrha pri Šmarjeti v Rožu. — Glasom odredbe se smejo brusnice prodajati od 33 do 40 pfenigov. — 15letni Polde Kuhar z Obirskega si je poškodoval prst na desni roki in nato zastrupil kri. — Albin Putz iz Velikovca se je na motornem kolesu blizu Celovca smrtno ponesrečil. — Neznanci so skušali minuli četrtek vlomiti v Majdičevo trgovino v Velikovcu, a so jih domači ljudje pregnali.

Prosvetno društvo v Globasnici priredi na rožalsko žegnanje v nedeljo 18. septembra lepo zgodovinsko igro „Jurij Kozjak“. Pričetek ob 3. uri popoldne. Iskreno vabljeni!

Naša prosveta

Kočljivo, a nadvse važno poglavje našega narodnega zdravja.

Na mizi pred menoj je v izdaji Mohorjeve družbe v Celju letos izšla knjiga „Ob viru življenja“ iz peresa znanega slovenskega zdravnika in pisatelja dr. Antona Breclja. Po pisateljevem uvodnem pričevanju je dal za knjigo pobudo že naš veliki učitelj Evangelist Krek. Knjiga iz zdravniškega vidika poljudno dopolnjuje znani knjižici ljubljanskega kneza in škofa Jegliča slovenskim mladeničem in mladenkam. V tihih, samotnih večerih sem jo prebiral in moja končna sodba o njej je: Da bi jo imeli naši duhovniki in ostali učitelji našega ljudstva v rokah, koliko skritega in očitega gorja bi bilo prihranjenega našim družinam in vsemu rodu!

Veda o skrivnostnem spočetju in razvoju življenja je ostala sirota. Večidel so jo ponižali v sužnj in pohotnico. Koder je na deželi še resničnega zdravja, naravnavajo ta občutljivi kos življenja vobče verske zapovedi, zdravi ljudski instinkt in še dobra podedovana resnica. A vse preveč se je tudi že na deželi razpaslo pogubne opolzkesti, zapeljive in lažnjive vedoizalosti in že celo zavestnega ali nehotenega zločina nad življenjem, spočetim in nespočetim.

Vzemi in beri! Beri s spoštovanjem resnico in pravico o postanku življenja. Zase in za druge boš našel odgovor na tako pereča in dostikrat iz nepravilnega sramu neizgovorjena vprašanja, tičočna se tvoje in tvojih sreče. „Knjiga je zamišljena kot kašpot preko nevarnih zmed in mamnih zapeljav v zdravo, veselo življenje“, tako pravi o njej pisatelj v sklepni besedi in dostavlja, da „vlada med življenjeslovnim zdravniškim naukom in npravstveno zavestjo, kakršna živi v pristnem izročilu vsega človeštva in je ožarjena v krščanskem razodetju, popolno soglasje, kadar in koder propadajo nravi, pa se pojavljajo motnje, spolna razbrdanost in hiranje“.

Gospodarski vestnik

Svinčnik v roke!

Naši gospodarji slišijo in berejo pobude k intenzivaciji t. j. pospešenju kmetijske proizvodnje. Več naj pridelajo na svojih posestvih in njihov pridelek bodi dobre kakovosti, se jim nasvetuje. Mnogi so na tem, da svoje kmetije preuredijo času primerno, ker vedo, da bodo tako zvišali donosnost svojih gospodarstev. Prva in največja izkušnja, katero pri teh svojih poizkusih srečavajo, je spoznanje, da je vsaka kmetija nekaka celota ali enota, kjer spremembe niso tako enostavne.

Tako nam pripoveduje nek gospodar sledeče: Sklenil je zmanjšati obseg svojih travnikov za četrtno in povečati svoje polje. Predvsem krompirja in ostalih okopavin mi je treba, si je mislil, če naj dvignem svojo svinjerejo. Mahoma je stal sredi težkoč. S podoranjem večjega travnika mu odpade toliko košov sena in govedo je prikrajšano v krmi. Če zviša število svojih svinj, mora misliti tudi na močna krmila in treba je zimskega ječmena in koruze. Če odda eno ali dve govedi na račun večjega števila svinj, mu bo primanjkovalo gnoja, ki bo vsled povečanja vsega njiv tem bolj občutno. V tej zadregi je vzel v roke svinčnik in je računil in izračunal...

Prvo, kar mi je potrebno na kmetiji, je, da pridelam čim največ krme na čim manjšem koščku zemlje. Zato moram izboljšati svoje travnike in pašnike, se seznaniti z različnimi krmikimi sadeži in si zgraditi svoj silo. Le tako zamorem ohraniti število svoje govede in posvečati večjo pozornost svinjereji. Kar mi odpade v hlevu in je neizbežno, si spet pridobim s povečanjem svojega polja in intenzivno svinjerejo. Pri pospešenem delu ohranim gospodarski donos iz hleva nespremenjen. Treba pa mi bo dobro, zelo dobro računati, če naj mi zamišljena sprememba ni v škodo. Vsako štedenje ali izdatek na nepravilnem mestu lahko postane usodno, treba bo zapisavati tekoče izdatke in dohodke in previdno in vztrajno delati na to, da se dvigne pridelek krme. Potem smem započeti brez večjega rizika intenzivno svinjerejo. Ob nekoliko sreči bom tekom dveh ali treh let dvignil donosnost svojega posestva za celih 50 procentov.

Tako je naš gospodar s svinčnikom računil in izračunal. Že s tem prvim poizkusom na papirju je stvoril boljše od onih, kateri se ne dajo premotiti po novih gospodarskih prilikah. Če sedaj ohrani svinčnik pri gospodarjenju v rokah in tudi ne bo zanemarjal sodobnih gospodarskih nasvetov, pobud in pouka, mu je uspeh zagotovljen.

Vprašali smo ga še za vzrokom, ki ga je vodil do njegovih misli, in začuden smo slišali od kmetov v rajhu se bomo učili marljivosti in: štednje, uporabe strojev in raznih kemičnih pripomočkov in še marsikaj kaj koristnega. Spoznali pa bomo tudi njihove ngodnejše življenjske prilike: rajhovski kmet boljše živi od našega! Tole slednje se bo med nami najprej udomačilo in uvedlo — svet je pač že tak — in gorje nam, če nas ta razvoj zaloti v zastaranem in okorelem dosedanem gospodarjenju! To nas lahko stane naše kmetije!

Možakar ima s svojo slutnjo prav in pozdrav jamo zamisel njegove reforme: najprej svinčnik vl roke in na delo za podvig našega kmetijskega gospodarstva!

Janko.

Kateri kmetijski stroj je najbolj priporočljiv? Po našem mnenju in izkušnji: sejalni stroj. Dokazano je, da gre pri ročni setvi zelo mnogo žita v zgubo, seme je neenakomerno in v različnih globinah posejano. Posledica je, da je rast neenakomerna in s tem tudi dozoretev. S sejalnimi strojem si prihranimo vsaj tretjino semena, seme je položeno v brazde v isti višini in je zato odpornejše, rast je enakomerna in njiva vsa istočasno zrela. Izkušnja uči, da si gospodarja-soseda mnogo pomagata s skupnim nakupom sejalnega stroja. Treba je samo nekoliko vzajemnega čuta.

Pitanje prašičev zahteva dobrega računarja. Čim težji naj bo spitana svinja, tem višji so dnevni pitalni stroški. To seve velja samo povprečno, ker rabi žival v prvem času manj, v drugem več močne krme. V glavnem držijo sledeče številke: Prašič, težak 20 kg, rabi 3—3½ kg piče, če naj se njegova teža dvigne za 1 kg do 80 kg, 4 kg piče do 110 kg, 4½ kg do 150 kg, 5 kg do 200 kg. Čim višje pitamo, tem več je treba hrane, seve najprej manj, potem več. To nikakor enostavno in na prvi mah nerazumljivo dejstvo razumemo, če vemo, da rabi mlad prašič svojo hrano pretežno za rast; čim težji postaja, tem bolj se nabira mast, za katero je treba večje količine dobre piče. Razsoden svinjerejec bo torej s pomočjo tehtnice in svinčnika stalno kontroliral, v kakšnem razmerju se nahaja prašičeva teža s količino piče. Na to bo vzel tržne cene in se odločil za prodajo ali nadaljno pitanje.

Murve in sviloprejke. Kadar nanese govor na sviloprejke, te čudne, marljive metulje, nam vstane slika toplega juga, oranž in citron. Morda tudi vemo, da je domovina sviloprejke Kitajska. V zadnjem času pa skušajo murve in sviloprejke udomačiti tudi v severnih krajih in to nikakor brez uspeha. Predpogoj zdravega razvoja murve, drevesa, čigar listje je hrana gosenicam, je osojna lega. Kjerkoli še uspeva zimsko žito, se murve dobro razvijajo. Drevje je posebno primerno za živo mejo, dočim je saditev na prosti zemlji zabranjena. Posebne nege drevo ne zahteva, le zadostnega humusa in dovolj apna, v jeseni pa hlevskega gnoja. Ko je drevje zasajeno in zraščeno in so oskrbljene gosenice, ni več nobenih stroškov in postane zbiranje svilenih kokonov (s svilenimi nitkami ovitih goseničnih bub) prav donosno delo za male, manj premožne ljudi.

Račun o domačih zajcih. Rejo domačih zajcev prepuščamo radi našim malim, češ, saj je zajčereja kvečjemu dobra šola, a nikakor pridobitna panoga. A to ni res! Držite se sledečega pravila: najprej je treba dve dobri zajklji angorske ali slične pasme. Za obe živalci je domače krme dovolj. Nege poverito sinčku ali hčerki, pri tem pa hlevčka še sami ne zanemarjajte! Na leto bo najmanj 10 mladičev. Letno

smete računati z 2 kg svežega mesa in 10 kožicami v skupni vrednosti 40 mark. Za dlako angorskih zajcev izkupite vrhutega letno najmanj 7 mark. Vse to za boro malo skrb! V zadnjem času je začela zajčerejo podpirati celo država s svojimi sredstvi.

Beljaške tržne cene. Zelenjad: Krompir (cena za producenta) 5, (cena za konzumenta) 8, endivija 9, 12, glavната solata 9, 12, kumare (murke) 14, 20, rdeča pesa 13—14, 20—23, korenje 18, 25, peteršilj 5, 7, hren 0.84, 1.20, čebula 13—17, 20—25, fižol (stročni) 31—35, brusnice 52 (liter), jabolka, namizna 28—42, 40—60, navadna jabolka 7—14, 10—20. — Goveje meso 1.60—1.86, svinjsko (gnjat) 2.00, jajca 9.25—11 pfenigov komad.

Zanimivosti

Da bo zakon srečen...

Avstralska dekleta so izdala sledeče zapovedi za zakonske žene:

1. Tvoj dom bodi snažen in v redu!
2. Zanimaj se za možjevo delo!
3. Otroke vzgajaj sama!
4. Na ljubo možu in otrokom skrbi za svoje zdravje, toda ne bodi sitna, če ti nič ni.
5. Ravnaj s poslom kakor s človekom in ne pritožuj se možu brez njega!
6. Bodi zmiraj dobre volje!
7. Čitaj rada knjige in liste ter se zanimaj za dogodke izven doma.
8. Bodi snažna in mikavna. Ne nosi starih oblek in strganih copat!
9. Ne bodi ošabna in gostobesedna!
10. Ne godrnjaj nikdar nad možem!

Z godbo zdravijo. Stara vera je, da tiči v godbi skrivnostna moč. Ohcetna muzika in še stotere druge prilike vsakdanjega življenja, katere spremlja vesela ali žalostna godba, imajo svoje ozadje v slutnji ali veri davnih prednikov v neko prasilu v godbi, ki seže globoko do dna človeškega srca in tam leči in ozdravlja. Ta stara vera prihaja v modernem času do nove veljave. Sodobni zdravniki v rastoči meri proučujejo vpliv godbe na zdravje. Skupno z godbeniki so izdali skladbe, katere posnemajo na plošče in dajo na razpolago bolnišnicam kot pomirjujoče pripomočke. Prvi poizkusi so se baje dobro obnesli. Temu se tudi ni nikakor čuditi, ker je vsak bolnik, ki je dobre volje, že na poti zdravja.

Najnoviši radio-aparati ne rabijo ne električnega toka in ne baterij. Zgradil jih je nek nemški inženjer. Najprej je sestavil majhen motor in mu dal za gonilno silo vroč zrak. Majhen piamen segreva zrak, ki nato giba sistem batov in s temi poganja majhen dinamo. Dinamo proizvaja enakomeren električen tok, ki zadostuje za sprejemnik. Inženjer misli sedaj na izdelavo radioaparatorov, pri katerih bo potrebna samo še potrolejka ali večja sveča, s čimer bo pomagano krajem brez električnega omrežja. Z litrom petroleja lahko poslušajo radiosporede vseh mogočih postaj vsaj 10 ur.

Najmodernejšo letalo je izumil Brazilijanec Bargman. Njegovo letalo je zgrajeno iz aluminija in se lahko dviga in spušča naravnost v zrak in iz višin. V zraku celo lahko miruje in prestane z letanjem. Če je to resnica, potem je Brazilijanec posekal celo mater naravo, ki je samo redke svoje krilate ljubljence obdarila s talentom, da morejo mirno v zraku viseč motriti življenje pod seboj. Letalo je zgrajeno iz aluminija in ga goni 6 Dieselovih motorjev. Praktičnost najnovjšega zračnega ptiča jeklenih kril si lahko predstavljate sami.

Zahvala.

Ob bridki izgubi svojega brata in škocijanskega župnika

Vinka Poljanca

izrekam najtoplejšo zahvalo vsem sočustvujočim in sožalujočim. Posebno se zahvaljujem mil. tinskemu proštu Antonu Benetku za obiske in tolažbo med bratrovo boleznijo, nadalje vsem duhovnim sobratom pokojnega župnika in posebno gostom iz Maribora za tako številno in častno zadnje spremstvo, nadalje Slovenski prosvetni zvezi in vsem ostalim darovalcem vencev cvetja, zastopnikom verskih in narodnih organizacij, pevcem in pevkam ter vsem številnim rojakom od blizu in daleč.

Ohranimo spomin na rajnega župnika in narodnega delavca v molitvi za njegov večni mir.

V Goreči vasi, dne 8. septembra 1938.

Terezija Ražun roj. Poljanec, sestra.